

Milan Vidojević

PRINC i fantom

■ Laguna ■

Copyright @ Milan Vidojević, 2012
Copyright @ ovog izdanja, LAGUNA, 2012

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

PRINC
i fantom

Prvo poglavlje

Jutro je bilo sunčano, kako to može biti u martu, ali prohladno. Činilo se da sunce ne može da razbije izmaglicu koja se teško dizala sa vlažne i hladne zemlje. Drveće je delovalo nekako jadno, kao i bolnički park u kome je raslo. Pošljunčane staze su delovale čisto i uredno izgrabuljane, i činilo se da njima niko ni ne korača.

Na kraju jedne od staza, kao na kraju ćorsokaka ili sveta, uz samu ogradu, stajala je mala vila. Belo okrečena, sa bledim crvenim crepovima i vratima neodređene boje. Trem je počivao na stubovima a do njega se dolazilo širokim centralnim stepenicama koje su se od polovine račvale levo i desno. Prozori s rešetkama delovali su sablasno. Da uniformisani stražar nije stajao na tremu izgledalo bi da je kuća napuštena. Ništa nije odavalo da u njoj neko boravi.

Princ Đorđe Karađorđević lagano se kretao po maloj kuhinji, gde je dan započinjao uvek isto, kuvanjem jutarnje kafe. Bilo je to još jedno jutro u beskonačnom

nizu dana zatočeništva u Toponici. Pokušavao je da na početku jutra ne razmišlja o broju proteklih dana, kojih je bilo na hiljade, onoliko koliko može da stane u petnaest godina. Petnaest godina... nestvarni niz koji se ne može izmeriti i opipati, bez boje i mirisa, kao da nikad nije protekao u ovom strašnom, beznadežnom ritmu sekund, minut, sat...

Iako nije osećao protok vremena, iako je ceo period bio sabijen i zgusnut u nedefinisano celinu, ipak se jasno sećao svakog detalja svog života, ličnosti i događaja s kristalnom, bolnom preciznošću. Taj bol sećanja bio je tako hirurški precizno usađen da nijedno monotono, zatupljeno izbegavanje da na te scene ne misli nije bilo moguće. Periodi pojačanog sećanja, kad su slike navirale takvim intenzitetom da mu se činilo da će poludeti, smenjivali su se s periodima potpune odsutnosti slika i povezanog, smislenog mišljenja, i to su bili trenuci pravog olakšanja koje je čekao. Tada se sebi činio malo boljim ako ne i sličnim profesoru Miki, koga je kao mladić obožavao. Uz njega je upoznao alase sa Ade Ciganlije, grube, nepismene ljude, čije šale mu ipak nisu smetale. Kad bi im bio okrenut leđima gađali bi ga sitnom ribom, poispadalom iz kašeta. Uskoro je i sam počeo da to radi, i bilo je trenutaka kad bi kederi prosto leteli vazduhom na sve strane. Orio se smeh, glupe šale su se dovikivale čas s jedne čas s druge strane ali sve to mu se činilo prihvatljivim. Primaio je to kao dokaz prihvatanja, skoro prijateljstva. Jedino kad je profesor Mika bio prisutan glupe šale bi prestale. Profesor je bio čovek kog su poštovali iznad svega. Bio

je čudesno pametan i razložan, manje profesor koji ga je vodio na ribarenje, više kao...

Trgao se kad je čuo zvuk vode kako kipi iz džezve po vreloj plotni. Sklonio ju je, pomalo ljut na sebe što se zaneo u mislima. Bio je uredan i precizan i nije voleo propuste bilo koje vrste, čak ni one najmanje. Skuvao je sebi kafu i prešao u veću prostoriju, dnevni boravak i trpezariju u isto vreme. Nameštaj je bio jednostavan. Dugačak sto i četiri stolice, jednostavna prostirka na podu od dasaka, uglačanih i ofarbanih svetlobraon bojom za drvo. U uglu je bila velika komoda u kojoj je držao pribor za jelo i ostale kućne potrepštine. Na njoj je stajalo jedino pravo bogatstvo ovog tužnog doma, radio-aparat. Bila je to jedna od retkih stvari koju je tražio i dobio od uprave sanatorijuma. Verovatno su im iz Beograda naložili da to urade, jer su svi njegovi zahtevi bili obavezno prosleđeni u prestonicu.

Sada je počinjao jedan od retkih trenutaka zadovoljstva i opuštenosti, srkutanje vruće kafe i slušanje vesti na radiju, bez obzira što su vesti bile sumorne. Rat je nemilosrdno besneo i vesti su bile monotono strašne svakog jutra. Ipak nije mogao a da ih ne sluša. Iako morbidna, bila je to jedina njegova veza sa spoljnim svetom.

„Noćas su avioni nemačkog Luftvafea nastavili sa bombardovanjem ciljeva u Velikoj Britaniji. U više engleskih gradova, posebno u Londonu, Mančesteru, Birminghamu i drugim, pogođeni su brojni civilni i industrijski ciljevi...“

Zapalio je cigaretu i otpuhnuo dim u vazduh, pokušavajući da napravi kolut. Nije mu uspeo.

„Požari još bukne, a požrtvovane jedinice vatrogasaca i civilne zaštite raščičavaju ruševine i spasavaju povređene. Protivavionska odbrana dala je saopštenje da je oboreno pet nacističkih aviona a da je veći broj oštećen...“

Ustao je, protegnuo se i tog trenutka snažno kucanje na vratima nagovesti svakodnevnu jutarnju rutinu. Vrata se energično otvoriše i u sobu stupi narednik Jugoslovenske vojske, u urednoj uniformi, sveže izbrijan.

– Dobro jutro, kneže.

– Dobro jutro, naredniče.

– Da li ste dobro spavali, kneže?

– U tavnici se uvek dobro spava, ako vam je savest mirna.

– Vreme je za vašu redovnu šetnju, kneže.

Redovna šetnja... Bio je to ritual koji se ponavljao svakog jutra. U početku zatočeništva mrzeo je i samu pomisao na šetnju, bila je to prava robijaška, zatvorska, rutina koja ga je bolno podsećala na njegovo stanje. Kako je vreme prolazilo, sve je više uživao da izađe napolje i napravi sto trideset i pet koraka pošljunčanom stazom. Doduše, njegovo kretanje u krugu bolnice nije bilo striktno ograničeno, ali se poštovala procedura ustanovljena kad je doveden u Toponicu. Sada mu je šetnja značila više od banalne dozvole koja se podrazumevala. Nije bilo bitno da li je padala kiša, sneg, da li je duvao vetar ili peklo sunce, nestrpljivo je čekao trenutak u kome je mogao najbolje da razmišlja, da se oseti, makar nakratko, nesputanim.

Na pola puta, gde je staza okretala i vraćala se ka centru velikog dvorišta bolnice nalazilo se drvo javora,

visoko i senovito, gde bi leti obavezno stao, često seo u njegov hlad i prepustio se mislima. Na početku zatočenja, dok su njegovom dušom besnele crne misli i samosažaljenje, urezao je u koru drveta godinu kad je doveden, 1926. Bilo je to detinjasto, skoro da se kasnije stideo zašto je to uradio. Nadao se da će izaći brzo i ovaj broj ga nije mnogo tištalo u početku, ali kako su godine prolazile sve je bolnije bilo pogledati ga.

Pisao je brojna pisma, nekad neprijatnog sadržaja kralju Aleksandru, na koja ovaj nikad nije odgovarao i bilo je jasno da neće biti milostiv. Ali kada je Aleksandar tragično poginuo u Marseju 1934. godine, i kada je na čelo države došao knez Pavle kao namesnik, bio je siguran da će biti pomilovan. Kao strašan šamar sudbine, kao udarac u samo srce doživeo je odluku porodičnog dinastičkog veća da mu se zatočenje produži. Uzalud su bile molbe i suze majke i sestre, bio je nepoželjan, kužan, lud, bolestan, samo živ a mrtav pokopan. Sada, petnaest godina kasnije, bilo je nepodnošljivo.

Zastao je na trenutak, spustio prste na rapavu koru. Prvi put tog jutra gorčina se u želucu pretvorila u kuglu. Odsutno je posmatrao grupice bolesnika koji su tromo radili s metlama. Nadgledali su ih čuvari s drvenim palicama u rukama.

Drugo poglavlje

Hodnik bolnice bio je sumoran. Zidovi dopola okrećeni u metalno sivo-zelenu boju nastavljali su se na kameni pod od pločica neodređene boje, isprane od višegodišnjeg svakodnevnog ribanja. Iz ćelija, ili iz nekog drugog dela zgrade, čuli su se nejasni, mrmļajući glasovi, nerazgovetni i neprijatni, puni jezovitog prizvuka nesreće. Sve to nije dopiralo do bolničara Dobrosava koji se vukao hodnikom. Bio je ljudeskara, nekada snažan i mišićav, sada već na granici gojaznosti, sa vidljivim stomakom, ali ispod tog sala nazirala se ne samo snaga već i brutalnost. Ta preteća, ubilačka, zastrašujuća energija zla kao da je izlazila na pore njegovih mišica i masnog podbulog lica. Nos mu je bio spljošten a tamne oči nepomične ispod kapaka s retkim, nevidljivim trepavicama. Utisak neprijatnosti pojačavala je prljavobela majica i iste takve pantalone. Tačnije bi se mogle opisati kao žučkastobele, neodređene boje prolivene žuči. Zastao je pred tapaciranim

vratima, sa pojasa je skinuo svežanj ključeva i nepogrešivo izabrao pravi. Naglim pokretom je okrenuo ključ u bravi i taj zvuk odjeknu praznim hodnikom. Otvori širom vrata i koraknu u tapaciranu ćeliju.

Sa poda ćelije ustade mršavi mladić, dvadesetih godina, obučen u belo bolesničko odelo, bled i bos. Iako mu je lice odavalo umor, nespokoj, čak i strah, moglo bi se reći da je zgodno, čak sa prefinjenim crtama. Obrve su bile lepo izvajane, nos antički prav, usne pune, kosa mekana. Celo njegovo telo kao da je postavilo pitanje „šta sad“, i Dobrosav svojim instinktom životinje protumači ga nepogrešivo. Ćutao je jedan trenutak, čak više od toga. Polazi.

Rekao je to više mumlajući nego razgovetno. Čak nije bilo ni odsečno, više kao da ga je mrzelo da otvara usta i govori. Pred mladića baci plastične papuče koje je držao u levoj ruci. Mladić izađe, dosta nesigurna koraka, pomalo lelujajući, kao da je ustao posle dugog ležanja.

Dobrosav ga je uveo u ordinaciju doktora Vojnovića, koji čak nije ni podigao pogled sa dosijea. Kao da nije čuo otvaranje vrata i korake. Lavovske glave, teških crta lica, prosed na slepoočnicama, pustio je da tišina poveća napetost koju je Dobrosav naznačio, grubo zgrabivši mladića za rame i potiskujući ga u stolicu koja je stajala nasuprot pisaćem stolu. Doktor Vojnović poče da lista papire iz dosijea, čita naglas, ne gledajući u mladića. Petar Stojadinović, rođen 8. jula 1920. godine, od oca Milutina i majke Radmile, rođene Brašanac... Student... Pokazuje simptome rušilačkog

besa, agresivnosti, neuravnoteženog i skandaloznog ponašanja... Sklon egzibicionističkom i vulgarnom ponašanju u javnosti... Potrebna hospitalizacija i tretman radi korigovanja ponašanja.

Podiže pogled prvi put i teškim, vodnjikavim očima zagleda se u Petra.

Dalje neću da čitam, jer se tiče medicinske procene o daljem razvoju bolesti.

Petar ga je gledao nemo, iako mu se iz očiju videlo da se ne oseća prijatno. Tišina je potrajala još neko vreme, tako da se skoro trgnuo kad je doktor Vojnović postavio pitanje.

- Pa, gospodine Stojadinoviću, kako se osećate?
- Ne znam. Valjda sam dobro.
- Koliko ste dana ovde?
- Ne znam tačno. Od lekova sam bio pospan...

Glas mu je zvučao slabašno i neodređeno, kao da se stideo što daje neodređene odgovore. Dve nedelje ste ovde. Taj period je vreme posmatranja, tokom kog dežurni lekari i bolničari procenjuju vaše ponašanje, a od toga zavisi vaš budući status kao i terapija. Razumete?

Petrov glas je sada zvučao sigurnije kad je odgovorio.

- Razumeo sam. Samo još ne shvatam zašto sam ovde? Ja nisam... lud.
- Ovde niko nije lud. Ovde postoje samo bolesnici kojima pružamo pomoć. Vi ste mlad čovek kome treba pomoć i mi ćemo vas izlečiti.
- Laknulo mi je. Nisam lud iako sam zatvoren u ludnicu.

Dobrosav koji je dotle stajao nepomično iza Petrove stolice preteći se nagnu ka Petru, kao da su ga ove reči pokrenule da reaguje, ali taj pokret ostade samo u naznaci jer ga doktorov munjeviti pogled, koji nije trajao duže od delića sekunde, zaustavi.

– Vaš otac vrlo je zabrinut za vas. Redovno se javlja i raspituje za vaše stanje. To treba da cenite.

Na spominjanje reči „otac“ Petrovo telo poče da se napinje, gotovo da se rasteže i raste. Glas mu je postao jači ali ne i čvršći. Kidao se i padao dok je govorio.

– Naravno da je zabrinut... Za nekoliko meseci postajem punoletan i treba da nasledim imovinu koju mi je majka ostavila testamentom.

– Sram te bilo! Kako smeš da insinuiráš!

Doktorova gnevna reakcija, glas na ivici dranja, poza lava pred skok koji se sprema da jednim moćnim naletom zgromi žrtvu ispred sebe, naterala je i Petra da refleksno ustukne. Skoro da se preturio na leđa, zajedno sa stolicom.

– Ovo je ugledna bolnica, ja sam častan čovek! Ovde nije smešten niko kome ne treba medicinska pomoć!

Stajao je poluzgrčen iza pisaćeg stola i možda bi sasvim ustao da je mogao da izmakne fotelju. Petrov glas je i dalje bio nesiguran.

– Izvinite, gospodine doktore, nisam mislio ništa loše... Naravno da sam vam zahvalan za pomoć i razumevanje... Molim vas da mi pomognete da prevaziđem svoj problem...

Doktor Vojnović se polako spuštao nazad u fotelju, kao na nekoj bešumnoj i nevidljivoj hidraulici. Petar je sad zvučao malo sigurnije.

– Želim da budem od koristi... Dajte mi neki posao gde mogu da pokažem svoju zahvalnost...

Doktor je sada bio potpuno miran. Ni u glasu nije bilo traga malopredašnjeg uzbuđenja.

– Dobro, opraštam vam ovo ponašanje. Daću vam šansu. Ali očekujem od vas punu iskrenost i saradnju.